

Lekarze dla klimatu

Jednym z sygnatariuszy apelu przedstawicieli sektora zdrowia dotyczącego działań na rzecz zdrowia w obliczu zmiany klimatu jest Prezydium Naczelnej Rady Lekarskiej.

Wprowadzenie

Zmiana klimatu jest jednym z głównych problemów środowiskowych zagrażających zdrowiu i życiu ludzi na całym świecie, również w Polsce^(I). Przejawia się ona nasileniem występowania ekstremalnych zjawisk pogodowych, tj.: częstszych fal upałów, długotrwałych suszy, a także huraganów i intensywnych krótkotrwałych opadów deszczu powodujących powodzie czy nasileniem rozprzestrzeniania chorób wektorowych, bezpośrednio narażając życie i zdrowie ludności. Skutki zmiany klimatu dotyczą różnych sektorów gospodarki, głównie gospodarki wodnej, rolnictwa, energetyki, budownictwa i planowania przestrzennego, wpływając przy tym pośrednio na zdrowie^(II). Zmiana klimatu prowadzi nie tylko do utraty życia i zdrowia fizycznego, lecz także wpływa na zdrowie psychiczne^(III).

Główną przyczyną zmiany klimatu jest emitowanie gazów cieplarnianych przez działania ludzi, takie jak spalanie paliw kopalnych, transport drogowy czy intensywna hodowla^[1]. Emisja ta jest ściśle związana z zanieczyszczeniem atmosfery substancjami szkodliwymi dla zdrowia, skracającym życie ponad czterdziestu tysięcy osób rocznie w Polsce i pogarszającym jego jakość w całym społeczeństwie^[2]. Kryzys klimatyczny zagraża zwłaszcza osobom o zmniejszonej sprawności psychofizycznej, czyli dzieciom, kobietom ciężarnym, osobom w podeszłym wieku i chorym na choroby przewlekłe. Spowolnienie zmiany klimatu oraz adaptacja do jej skutków przynosi wymierne korzyści dla zdrowia^[3].

Dlatego, pomimo aktualnego skupienia uwagi świata na pandemii COVID-19, działania adaptacyjne do skutków zmiany klimatu oraz działania spowalniające ją nie powinny być odwlekane i przesuwane na dalszy plan. Ignorowanie tych zagrożeń i opieszałość decydentów w podejmowaniu ambitnych i skutecznych działań na rzecz poprawy klimatu są niebezpieczne, gdyż wiążą się z dalszymi stratami zdrowotnymi i wzrostem przeciążenia służby zdrowia. Plan odbudowy gospodarczej Unii Europejskiej przyjęty w odpowiedzi na epidemię COVID-19^[4] oraz strategia Europejski Zielony Ład^[5] tworzą unikalne warunki polityczne i ekonomiczne do realizacji tych postulatów. Ich wdrożenie będzie istotną częścią działań realizujących cele tej strategii w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem ochrony najsłabszych części społeczeństwa jako jednej z jej wiodących zasad.

Jako lekarze i naukowcy związani z ochroną zdrowia, czując się odpowiedzialni za zdrowie polskiego społeczeństwa, apelujemy do decydentów różnych szczebli oraz do całego społeczeństwa o radykalną intensyfikację działań chroniących życie i zdrowie obecnych oraz przyszłych pokoleń przed szkodliwymi skutkami zmiany klimatu.

Polskie społeczeństwo ma prawo żyć w czystym i korzystnym dla zdrowia środowisku^[6]. Nie możemy tolerować narażania na utratę zdrowia i życia naszych pacjentów oraz naszych bliskich wskutek ewidentnych ludzkich zaniedbań, nieznajomości faktów lub lekceważenia zagrożeń, których nie można już kwestionować. Podejmując działania wielosektorowe, możemy zabezpieczyć istnienie środowiska sprzyjającego zdrowiu i długiemu życiu mieszkańców naszego kraju. Większości działań powodujących degradację środowiska można

uniknąć, a tym samym ograniczyć ich szkodliwe skutki zdrowotne^[7]. Dlatego dołączamy do głosu ekspertów w zakresie ochrony zdrowia z całego świata, którzy w swoich licznych apelach podkreślają zagrożenia płynące ze zmiany klimatu^[8]. Trwająca pandemia COVID-19 oraz konieczność dostosowania do niej gospodarki i modelu życia społeczeństw wszystkich krajów tworzy szczególne warunki dla strategicznego i kompleksowego podejścia do dalszego rozwoju, traktującego zdrowie jako nadrzędną wartość.

Nasz apel kierujemy do:

Prezydenta, Sejmu, Senatu i Rządu Rzeczypospolitej Polskiej, a zwłaszcza do Ministerstw: Finansów, Rozwoju, Pracy i Technologii, Zdrowia, Klimatu i Środowiska, Funduszy i Polityki Regionalnej oraz Infrastruktury, do samorządów szczebla regionalnego i lokalnego, placówek służby zdrowia, ośrodków naukowych, mediów, społeczeństwa obywatelskiego, młodzieży, studentów, a także osób indywidualnych, tak, by w ramach zakresów swoich obowiązków oraz możliwości dążyli do ochrony zdrowia i życia mieszkańców poprzez walkę z przyczynami zmiany klimatu oraz minimalizowanie jej skutków.

Apelujemy o:

1. Ochronę zdrowia przed skutkami zmian zachodzących w środowisku jako nadrzędnego celu działań na wszystkich szczeblach administracji, grup zawodowych i społecznych.

W celu osiągnięcia trwałych rezultatów zalecamy:

- a. Wzmocnienie działań adaptacyjnych w polityce zdrowotnej poprzez zwiększenie roli prewencji chorób oraz zapobieganie obniżeniu jakości życia wynikającemu ze zmiany klimatu, szczególnie u osób w podeszłym wieku.
- b. Znaczące zwiększenie nakładów finansowych na służbę zdrowia, zwłaszcza w zakresie zdrowia publicznego i medycyny zapobiegawczej.
- c. Promowanie gospodarki przestrzennej uwzględniającej skutki i zagrożenia związane ze zmianą klimatu.
- d. Zapewnienie warunków do aktywnego udziału ruchów społecznych i organizacji pozarządowych, w szczególności zajmujących się zdrowiem publicznym, w planowaniu oraz wdrażaniu działań prozdrowotnych, prośrodowiskowych i proklimatycznych, w tym konsultacji strategicznych planów miejskich oraz podejmowanych decyzji mogących negatywnie wpływać na środowisko i zdrowie ludności.
- e. Wprowadzenie rzetelnej i powszechnej edukacji prozdrowotnej oraz ekologicznej, również w kontekście antropogenicznych przyczyn i skutków zmiany klimatu oraz jej wpływu na zdrowie, zwłaszcza w szkołach.
- f. Stworzenie odpowiedniej bazy prawnej i instytucjonalnej umożliwiającej promocję oraz praktyczną realizację powyższych działań.

2. Ograniczanie emisji gazów cieplarnianych oraz zaprzestanie innych działań prowadzących do degradacji środowiska naturalnego.

W celu osiągnięcia trwałych rezultatów zalecamy:

- a. Wprowadzenie obowiązku przeprowadzania rzetelnej oceny oddziaływania na zdrowie, środowisko i klimat wszelkich planów inwestycyjnych, strategii i innych programów finansowanych ze środków publicznych lub prywatnych z uwzględnieniem scenariuszy zapobiegania ich ewentualnym negatywnym skutkom zdrowotnym i środowiskowym.
- b. Zmniejszenie śladu węglowego wszystkich sektorów gospodarki, w tym również w sektorze ochrony zdrowia.
- c. Radykalne przyspieszenie transformacji energetycznej w kierunku odnawialnych, niskoemisyjnych źródeł energii.
- d. Zmianę zasad subsydiowania produkcji energii ze środków publicznych poprzez ograniczenie i szybkie zaprzestanie dofinansowywania wydobycia i spalania węgla, z równoczesnym rozwijaniem efektywnego wsparcia dla rozwiązań niskoemisyjnych.
- e. Eliminację w najbliższych latach spalania węgla do wytwarzania ciepła i energii w sektorze komunalno-bytowym, promowanie efektywności energetycznej oraz wspomaganie przechodzenia na niskoemisyjne źródła energii.
- f. Zwiększenie środków przeznaczanych na ograniczenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery oraz wdrożenie działań zmierzających do szybkiego osiągnięcia jakości powietrza rekomendowanej przez Światową Organizację Zdrowia.
- g. Ograniczenie ruchu samochodowego w centrach miast oraz budowę infrastruktury promującej ruch rowerowy i pieszy, dążąc do wdrożenia koncepcji miast 15-minutowych^[9].
- h. Rozwijanie niskoemisyjnego transportu publicznego w miastach, efektywnie połączonego z transportem regionalnym i krajowym.
- i. Rozbudowę lokalnej i regionalnej sieci kolejowej ułatwiającej bezpieczniejszy, a także bardziej przyjazny środowisku dojazd do miast oraz przemieszczanie się pomiędzy nimi.
- j. Zapewnienie powszechnego dostępu instytucji publicznych i ludności do infrastruktury informatycznej, zwiększając zdalny dostęp do usług (w tym zdrowotnych), edukacji i urzędów, umożliwiając pracę zdalną oraz zmniejszający zapotrzebowanie na transport indywidualny.
- k. Uwzględnienie w miejskich planach zagospodarowania terenów

zielonych oraz ochronę istniejącej zieleni miejskiej, a także intensyfikację zagospodarowania i zazieleniania nieużytków.

- l. Zwiększenie ochrony ekosystemów jako istotnych dla środowiska i zdrowia obszarów świadczeń ekosystemowych oraz zaprzestanie deforestacji i degradacji ekosystemów w imię dalszego, niezdefiniowanego i nieprzewidzianego w skutkach rozwoju gospodarczego.
- m. Zwiększenie nakładów na promocję zdrowego żywienia i bilansowania diety poprzez upowszechnianie diety roślinnej, zarówno ze względu na jej właściwości prozdrowotne, jak i mając na uwadze istotny udział sektora hodowli zwierząt w globalnej emisji gazów cieplarnianych.
- n. Przestrzeganie zobowiązań międzynarodowych dotyczących ochrony środowiska i klimatu, w tym Porozumienia Paryskiego i postanowień Szczytów Klimatycznych oraz traktatów Unii Europejskiej, w tym ustaleń Wspólnej Polityki Rolnej.
- o. Osiągnięcie neutralności klimatycznej przez Polskę w możliwie najkrótszym czasie, ale nie później niż do 2050 roku.

Zdegradowane i zanieczyszczone środowisko wraz ze zmianą klimatu skutkuje utratą naszego zdrowia i życia, a przede wszystkim zagraża funkcjonowaniu przyszłych pokoleń. Biorąc pod uwagę obserwowane tempo globalnych zmian zachodzących w środowisku oraz skalę ich oddziaływania na populację, podkreślamy, że pilne działania proklimatyczne powinny stać się absolutnym priorytetem dla wszystkich odbiorców naszego apelu.

Przypisy:

I. Szacuje się, że na świecie kilkaset tysięcy osób rocznie umiera, a miliardy ludzi są narażone na konsekwencje zdrowotne skutków fal upałów. Tylko w Europie podczas upałów letnich kilkadziesiąt tysięcy osób umiera przedwcześnie. Przewiduje się dalszy wzrost konsekwencji zdrowotnych w wyniku zmiany klimatu w kolejnych dziesięcioleciach, związanych z ekstremalnymi zjawiskami pogodowymi czy rozprzestrzenieniem się chorób zakaźnych. Następstwem zmian klimatu są także konflikty zbrojne zagrażające zdrowiu i życiu ludzi. Konflikty o dostęp do wody i pożywienia powodują migracje ludności z miejsc nienadających się do dalszego życia^[10].

II. Oprócz utraty życia i zdrowia ludzi oraz obciążenia służby zdrowia, zmiana klimatu i degradacja środowiska naturalnego generują straty gospodarcze wynikające z niższej produktywności pracowników poprzez nieobecności w pracy, wzrost kosztów świadczeń zdrowotnych oraz problemów społeczeństwa ze zdrowiem psychicznym. Ocenia się, że koszty zdrowotne zmiany klimatu w Polsce w latach 2021-2030 wyniosą co najmniej 119 mld zł^[11].

III. Wśród konsekwencji zmiany klimatu dla zdrowia psychicznego znajdują się: wyższy poziom stresu, wpływ na stosunki międzyludzkie, utrata i zaburzenia pamięci, zaburzenia snu, obniżenie odporności psychicznej, wybuchy agresji, poczucie beznadziei, depresja oraz zespół stresu pourazowego^[12].

[¹] https://ec.europa.eu/clima/change/causes_en Dodatkowo deforestacja przyczynia się do mniejszej zdolności ekosystemu do pochłaniania CO₂

[²] <https://www.eea.europa.eu/publications/air-quality-in-europe-2019>

[³] [https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(19\)32596-6/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(19)32596-6/fulltext)

[⁴] https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response/recovery-plan-europe_pl

[⁵] https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_pl

[⁶] Art. 74 Konstytucji RP <http://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/2.htm>

[⁷] [https://www.thelancet.com/journals/lanplh/article/PIIS2542-5196\(20\)30167-4/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lanplh/article/PIIS2542-5196(20)30167-4/fulltext)

[⁸] <https://www.who.int/news-room/feature-stories/detail/who-manifesto-for-a-healthy-recovery-from-covid-19>, <https://www.weforum.org/agenda/2020/05/thousands-of-health-professionals-call-on-world-leaders-to-prioritize-a-greener-future-post-pandemic/>

[⁹] Koncepcja miasta, w którym podstawowe potrzeby mieszkańców, takie jak: praca, zakupy, opieka medyczna, nauka i rozrywka mogą być osiągalne w ciągu 15 minut spaceru lub jazdy rowerem.

[¹⁰] The 2018 report of the Lancet Countdown on health and climate change: shaping the health of nations for centuries to come

[¹¹] Koalicja Klimatyczna, HEAL, 2018 Wpływ zmiany klimatu na zdrowie

[¹²] S. Clayton, C. M. Manning, K. Krygsman, M. Speiser, Mental Health and Our Changing Climate: Impacts, Implications, and Guidance, Washington: American Psychological Association, and ecoAmerica 2017, s. 7.

Więcej o akcji [TUTAJ](#).

